

Дембельський детектив

Олександр Мінович

В радянській армійській частині номер 05448 сталася надзвичайна подія – ЧеПе. З казарми на ранішню зарядку-пробіжку солдат не випустили, в'їзні зелені залізні ворота з червоною зіркою посередині не відкрили, караули-наряди ніхто не змінив, офіцери та прапорщики зібралися біля штабу і щось похмуро й тривожно обговорювали. З вікон казарми солдатам було видно, як до приміщення штабу зайшли троє незнайомих військових, суворих із вигляду, з портфелями, із багатьма зірочками на погонах. Черговий по роті сержант Гаврилів, який вернувся з КПП (контрольно-пропускний пункт на в'їзді в частину), повідомив: "Військова прокуратура приїхала! Злочин у нас!"

Через якусь годину приголомшлива звістка облетіла найдальші закутки частини: цієї ночі застрелили прапорщика Гусакова.

Такого ще не було. Навіть ті, що давно прижилися на службі, навіть ті, що залишились служити після обов'язкового дворічного строку, такого не пам'ятали. Всяке траплялося, але, щоб таке, щоб убили когось... В частині навіть на військових навчаннях ніхто не гинув.

Не встигли оговтатися – нова звістка. Ще більш вражаюча. Ця вже прямо з ніг валила, мовби вибухом обдала: Гусакова нібито застрелив командир першого взводу першої роти лейтенант Урлан.

Вбивство скоїлося вночі на КПП, у діжурці, яка знаходилася оддалік від інших приміщень військової частини. Пострілу ніхто не чув. Першим на місце події прибув сержант Гаврилів, який мав здати звітність про своє чергування лейтенанту Урлану. Побачивши що відбулося, Гаврилів підняв тривогу й сповістив начальство частини. Комбат невідкладно повідомив про вбивство військову прокуратуру.

На кого, на кого, а на Урлана ніхто подумати не міг. Лейтенант – свій в дошку. Улюбленець солдат. Чоловік доброї душі, в компанії незамінний, із усіма дружній, з рядовими по-людяному, без всякого чванства й гонору офіцерського, яким так грішили деякі його колеги. З Урланом і поговорити можна було, і послухати, пораду міг дати, допомогти, коли треба. Хіба така людина може вбити?

Однак лейтенанта арештували. Приїжджі військові вивели його до свого автомобіля, заставивши тримати руки за спиною, без кашкета, портупеї, в тісному супроводі двох вартових. Здавалося, що Урлан ледь тримається землі, немовби сильно п'яний. При посадці в машину конвойні силоміць пригнули арештованому голову, немовби боялися, що він не втрапить у двері автомобіля, посадили посередині між себе. Машина різко зірвалася з місця й рвонула за межі частини, в якусь невідомість, яка страхала очевидців, що вболівали тихцем за Урлана. Ця невідомість, напевне, тепер сильно страхала й самого лейтенанта.

Коли першу роту повели в їдальню, йшли понуро, похнюплено, без звичного співу. Настрій у всіх був геть нікудишній. Не рота – похоронна процесія. І їжа не йшла – рідко

таке бачили стіни солдатської їдальні. Тут на апетит ще ніхто не жалівся. Ще й наче спеціальну страву для такого випадку подали – недоварений твердий горох. І виплюнути жаль, бо щось треба з'їсти, аби сили були, й розгризти не можна швидко. Довго треба жувати, щоб проковтнути. Але ж на таке потрібно час. Де його взяти? Не встигнеш сісти за стіл, як уже й підіймають, все за строгим розпорядком, за визначеними нормативами. В армії ж і для їжі правила встановлюють.

Вернувшись до казарми, солдати стали розпитувати прапорщика Пшонку. Той вже встиг дізнатися про всі обставини справи, але намагався копирзитися, набивати собі ціну, показувати свою значимість.

– Та кажіть вже, не тягніть резини, – просили солдати, – не ради ж празної цікавості питаєм – про Урлана хочем знати. Що він? Як він? Де він? Що тепер з ним буде? Випустять, чи посадять? Він, що дійсно застрелив Гусакова?

Зрешту Пшонка піддався умовлянням:

– Виходить – він. Більше не було кому. У приміщенні КПП крім нього й Гусакова нікого не було. Пістолет, із якого стріляли, належить Урлану, Гусаков зброї не мав. Урлан п'яний був у димину, не то, що на ногах не тримався – на очі не міг бачити. Ще й зараз нічого не пам'ятає й не усвідомлює. В такому стані багато чого можна натворити.

– Що аж такий, що геть нічого не розумів? Бути такого не може! Ще й на чергуванні – де він там випивку міг дістати? І скільки-то випити треба, аби нічого не розуміти? Якась ерунда.

– Ерунда, не ерунда, а військова прокуратура його арештувала, самі бачили. Що, думаєте, там повністю безголові? Та ж, мабуть, знають, що роблять, їм не вперше, хто-хто, а вони спеціалізуються на цьому, не ми з вами.

– Могли й помилитись, мало що... Он навіть у газетах часом пишуть про таке. Буває ж: спочатку засудять когось, а потім відмінюють.

– Не нашого ума діло. Розберуться...

Сержант Назар Грінчук перекручував у своїй голові почуте. Складав, аналізував, наче грав у шахи з собою. На його думку, ніяк не виходило, щоб Гусакова застрелив саме Урлан. Щось тут було не так. Але що? Поки чітка картинка не виходила.

Служити Грінчуку залишилось близько пів року. Він вже носить горде й завидне звання солдата-дембеля. Довгожданий наказ про звільнення зі служби скоро дасть йому змогу зняти надоїдливу армійську форму. Надворі рання весна, на деревах і кущах ще тримаються тугі пуп'янки, які от-от стануть розкриватися й заповонять світ живим – зелено-зеленим. Потім зацвіте-замайоріє... і навіть в армії стане веселіше. За весною – літо, а там осінь – і додому. Зовсім небагато осталося. Дехто кожен день рахує дні. Єфрейтор Савоцький не забуває щовечора питати-муштрувати молодих:

– Скоко дедушке до дембеля на сьогоднішнє число?

– Сто вісімдесят днів, вельмишановний наш товариш дедушка! – кричить-доповідає першорічник Малер.

– Дивись мені, не здумай збитися, хоча б один день пропустити – будеш спати в туалеті й онучі мої прати щоночі!

Назар Грінчук у таке не бавиться. Зовсім нецікаво йому молодих дресирувати. Він набрав у бібліотеці книжок і готується до вступних екзаменів – в університет. На юридичний факультет збирається поступати. Коли надійдає зубрити, читає детективи. Йому тепер можна – старослужащий, сержант. Заб'ється десь у куток – не відривається од книжки.

Після того, як повернулися з їдальні, Грінчук ходив розпитувати всіх, хто, щось знав про нічну пригоду. Слухав уважно, запитував, занотовував у думці. Потроху, здається, зібрав те, про що відали, бачили, підслухали. Згодом підізвав до себе земляка – Василю Борисенка:

– Йдемо перетрем! Здається начальству зараз буде не до нас, можемо покурити.

Йдуть на спортмайданчик. Палити, не палять – не мають такої звички. То тільки так кажуть: "покурити". Аби означити якось свою розмову. Василь раз по раз підходить до турніка – підтягнутися, а то лягає на широку дошку – качає м'язи живота. Назар стоїть коло нього, весь у глибокій задумі. Йому треба перед кимось виговоритися. Так краще думки формуються. Борисенко – ідеальний слухач. Лишній раз не перебіє, а коли щось вставить од себе, то по суті, в тему, а не просто так.

– Чуєш, Вася? Не вірю я, що Урлан... Не сходиться.

– Ніхто не вірить, але ж факти... Проти них не попреш. Може дійсно так напився, що клепку згубив.

– Хто – Урлан?.. Сам-один пив?.. Один-однісінький?.. Не покликав Гусакова до компанії? Та – ну-у... Він би так ніколи не зробив. Що я – нашого взводного не знаю? Без компанії нізачо пити не буде. Не його це.

– Може він кликав Гусакова – звідки ми знаємо?

– Скоріш за все, не кликав, я вже порозпитував тих, що в курсі справи. Від Гусакова – ані трохи спиртного запаху. Слідчі, ті, що приїжджали, добре обнюхували. Тоді, як від Урлана, наче з бочки. Думаю, потім і експертиза таке підтвердить. Виходить якась непонятка: взводний пив дійсно сам. Ще й на чергуванні! Про таке ніхто й ніколи не чув, не бачив. Але є ще дещо: у приміщенні для чергування, де сталося вбивство, пляшку з під горілки знайшли одну – півлітрову. Замість! Одну! Для здоров'яка Урлана пів літри – в одне око не стрельне. Для того, щоб добре вп'янів, йому три таких треба. І то, мені здається, зумів би триматися, глузду-пам'яті не втратив би. А тут: всього лиш пляшка. І така, яка чомусь зовсім його вимкнула, затьмарила так, що він не знав, де знаходиться, й що робить. Згодись: бредні якісь, нестиковочка.

– Воно то так! Але кому це потрібно, твої оці мислі-коники? Хто тебе слухати буде? Заграбастали – і по всьому. Тільки надіятися залишилось. Може справді розберуться: що й до чого.

– А як не розберуться?.. Вліплять Урлану десяточку – і пиши пропало. А якщо на десятці не зупиняться?..

– Жалко буде... Та що поробиш?.. Наше діло маленьке, питати ніхто не буде. Як рішать – так вже й вийде.

– Не можу з цим змиритися.

Грінчук ламав собі голову – як же таке могло статися? Як спромігся на вбивство такий мирний із вигляду чоловік – Урлан? Невже він здатний на таке, хай навіть у нетверезому стані? Чому не сходяться деякі деталі нічної події?

Сам того не усвідомлюючи, Назар почав гратися в детектива. Став аналізувати зібрану інформацію, оцінювати деякі факти в своїх мислях. Сумніви у винуватості Урлана від того значно збільшились. Прочитане в книжках далось взнаки. Коли накопичене геть забрало спокій, не давало зосередитися на чомусь іншому, вирішив поговорити з ротним.

Командир першої роти, капітан Корінь – людина доступна. З ним, як і з Урланом, можна поговорити. Потрібно тільки спіймати, коли має вільний час і не біжить кудись у службових справах. Грінчук довго отирався біля кімнати офіцерів, довго чекав, коли ротний звільниться, й нарешті таки дочекався.

– Товариш капітан, можна вас?

– Що там у тебе?

– Про Урлана хочу поговорити, сумніви великі маю.

– І що?.. Хто їх не має?.. Толку з тих сумнівів... Тут, брат, проблема! Мабуть, взводному вже нічого не допоможе. Так влетів, що не вибереться. Жалко! Такий чоловік – і в таку халепу!

– Але спробувати ж можна... А ну, як зуміємо зібрати такі факти, що спасуть лейтенанта. Що ми втрачаємо? Ось послухайте!.. Послухайте, що воно виходить... Перше: ніколи такого не було, щоб хтось пив на чергуванні, там, як відомо, з начальством потрібно весь час спілкуватися – почують, вважай глина, не зносити пагонів. Друге: одна пляшка горілки – ну ніяк не могла так сильно сп'янити Урлана, аби він зійшов із рейок і повністю вдурманів. Третє: як я дізнався, в Гусакова стріляли в сплячого, у лежачому положенні, куля потрапила йому в ліву частину голови, зі сторони стіни, до якої ледь не торкалася голова вбитого. Думаю, що вбивці потрібно було тримати пістолет у лівій руці, правою стріляти було б зовсім незручно, настінна шафа мішала б, а лейтенант наш – правша. Не лізе! Згодиться!

– Хто його знає, що там було... Може вийшло якось так... Хіба не може людина часом вп'яніти від малої дози, або взяти для чогось пістолет у ліву руку, або правою зловчитися? Сильно мало фактів... Ніхто на таке уваги звертати не буде.

– Товариш капітан! Буде, не буде, то ж так бабця на базарі гадала, а нам взводного спасати. Давайте хоч щось зробимо, хоч соломинку йому протягнемо, аби з болота витягнути. А ну – вдасться. Якщо сидіти руки склавши на живіт – точно нічого не вийде. Давайте, товариш капітан, давайте спробуєм!

– Що ти, конкретно?..

– Треба, на мій погляд, взяти якось в Урлана кров на аналіз. Перевірити чи не підсипали йому чогось дурманячого, чи не отруїли. Дуже на це схоже.

– Даєш... Ще скажи з тюрми його вкрасти... Фантазуєш – і не більше. Як ми можемо взяти кров, де зробити аналізи?.. Це повна нісенітниця! Детективів, бачу, начитався.

– Воно то так. Зовсім нелегко таке зробити, але іншого способу немає, аби

доказати, що Урлану підмішали якусь отруту, або може снодійне, чи щось таке.

- А хіба військова прокуратура сама не повинна такого зробити?

- Мабуть, повинна... Але добре було б тримати руку на пульсі, може забудуть чи не схочуть, або на бачитимуть потреби.

- А ми яким боком можемо вплинути?

- Дайте подумати... Чого б не сходити вам до командира нашої частини, нехай зв'яжеться з прокурорами, запитає, навіть попросить, якщо бачитиме, що не кують, не мелють. Сходіть, поговоріть із комбатом! Я б теж не відмовився з вами.

- До комбата?.. Ладно, давай підемо! Будемо надіятися, що вислухає, не вижене. Тільки ти не прися одразу зі мною, стій неподалеку, виникне потреба - покличу, а то ще випише мені наганяїв за те, що тобі довірився.

- І чого боятися - не злетить шапка! Я чув, що ваші жінки дружать між собою, чуть-що заступляться. До речі, кажуть, що й жінка Урлана разом із вашими в баню ходить. Правда?

- Буває часом... Але мене це мало стосується. В них своя компанія, комбатша там всім заправляє. Я тобі скажу: жінка - ух! Та мені більше подобається Наташка Урлан - писана красуня! Всі чоловіки на дорозі оглядаються. Там така - очей не відірвати! Тепер сама залишиться - бідна. Таке звалилося.

- Жалко, але що вдієш... Давайте хоч щось заради неї, якщо вона вам так подобається.

- Ну ти вже цього не кажи... Заради неї... Урлан мені не чужий - разом стільки чобіт стерли - до Австралії можна було б дійти. Куди я дінусь? До комбата, знать до комбата, аби тільки допомогло.

Ротний довго поправляв на собі мундир, обдивлявся в дзеркало, чи все добре лежить на ньому, чи все вдало підігнано. Командир частини - людина вибаглива, старий служака. Не терпить жодної пилінки, жодного недоліку в зовнішньому вигляді офіцера. Може кого хочеш одчитати, не гляне на звання й пагони.

Корінь нарешті зважився. Пішов.

Не виходив од комбата з пів години. Однак Грінчука таки позвав.

Назар постукав у двері, дочекався дозволу увійти й гупнув щосили ногою рапортуючи:

- То-ва-риш !..

- Тихо-тихо, не напружуйся! Зараз не до того. Вислухав я вашого ротного. Може щось і варте з почутого. Де в чому, мабуть, ти правий. Трохи, правда, по-книжному, якось надумане більше, але чим, як то кажуть... Урлан, справді чоловік хороший, хотілося б йому чимось... Але то таке... Ще чогось можеш додати?

- Здається так. Мені сержант Гаврилів сказав, що Урлана забрали у форменій сорочці, як застали, зверху куртку накинули, а кітель його залишився в черговому приміщенні, на спинці стільця висить. Напевно, до цього часу.

- І що?

- Може й надумане, але зазвичай черговий службу несе в кітелі. Поверх нього

завжди портупеля, кобура з пістолетом. Є така вірогідність, що при вбивстві лейтенант мав бути одягненим у те все. Може потім зняв. Якщо ж дійсно він стріляв, чого мені не віриться, то на рукаві кітеля мають бути залишки спаленого пороху, а як ні, то це вже доказ на його користь.

- Ну, міг стріляти й у сорочці, а сліди згорання пороху, мені здається, й на руці залишаються. Правильно?

- Правильно... Не подумав...

- Бачиш: гарячкувати тут не можна. Треба ще вивчити: де ті сліди остаються, може тільки на руці, може на одязі їх важко знайти, чи на ній вони швидко зникають. Тільки спеціалістам можна таке довірити, а не нам з тобою. Зрозумів?

- Вибачте!.. Але тоді виходить, що можемо собі вже накинути план. Є з чим працювати. Дізнатися б якось у тих прокурорів, чи робили вони аналіз крові, чи досліджували Урлана на наявність слідів згорання пороху від вистрілу. Де б вже не було: чи на руках, чи на одязі. Якщо є таке, то тоді дійсно немає нам чого ловити, а якщо немає...

- То це ти, сержант, мені план накинув, чи що?.. Або я до чогось не в'їхав?.. Пом'яну забув, де знаходишся.

- Ще раз вибачте! Загрався... Про Урлана думаю.

- От то-то, що загрався... Але добре, спробую дізнатися. В мене там, у військовій прокуратурі, старий товариш працює, думаю допоможе. Ти давай, іди служи помаленьку, а я коли щось розвідаю, то так тому й бути - передам тобі через ротного. Давай-давай, у мене ще справ по горло! Розвертайся й бігом у казарму!

- Слухаюсь!

Назара Грінчука чекало заняття по хімічному захисту. Його взвод протягом цілої години надягав і знімав протигazi. На швидкість. Хтось придумав, що саме швидке одягання протигазів може спасти солдата від хімічної атаки. Не була б це радянська армія.

Інколи замість протигазів вчили одягати спеціальні захисні костюми. Теж проти хімічної атаки й теж на швидкість.

В Назара протигаз на три розміри більший ніж треба. Такий може собі дозволити тільки дід-старослужба, молодому такого не можна. Такий легше натягати, легше знімати. І дихати легше - шпарина є, гума не скрізь тісно прилягає до голови. Правда, нічого не видно, скло пітніє за кілька секунд. Стоїш, немов у п'ятні. Однак то нічого, так навіть краще думається. Можна знову вертатися до справи Урлана.

Після того, як закінчилися заняття, Грінчука покликав до себе ротний.

- Тільки що комбат дзвонив, дещо передав. Сказав із тобою поділитися. Аж не віриться, що зійшов до нашого рівня. Видно, все таки ми з тобою зацікавили його.

- І я такого не чекав. Ну то діліться!

- Одним словом, у прокуратурі не спішать перевіряти невинуватість Урлана. Ніяких аналізів, ніяких експертиз ще не робили. Приятель комбата обіцяв посприяти, аби трохи завошкалися. Завтра ж Урлана мають привезти до нас - слідчий експеримент

будуть проводити. Відтворення обставин злочину – так, здається, це у них називається.

– Виходить, нічого хорошого!

Назар розвернувся та збирався відійти, коли ж зупинився. У голову раптом вскочила нова ідея. Спочатку невиразно, смутно, проте, згодом, як дав собі трохи обдумати, мислі стали більш певними й стрункими.

– Товариш капітан! Тільки не дивуйтесь, не спішіть відкидати мою авантюру, чи іронію включати. Знаєте, що скажу?.. Давайте ризикнем! Зробим те, чого від нас ніхто не чекає. Ви ж із нашим начальником медслужби капітаном Адашком у друзях ходите? Правильно? От його нам і треба задіяти.

– Кажи як! А я побачу, чи щось зможу. Попереджую: Адашко – це тобі не я. Він на всякі видумки не піде, йому потрібно будуть дуже переконливі аргументи, щоб повівся.

– Хіба може бути більший аргумент ніж допомогти Урлану? Ото на це й давіть! Тоді в капітана-медика совісті не хватить відмовити. Треба, щоб він взяв пробу крові в Урлана для аналізу. Коли взводного завтра привезуть на той експеримент, ви вже якось схитруйте, шепніть взводному, щоб прикинувся, ніби йому геть погано стало. Тоді кричіть: "Лікаря!". А я буду на підхваті – скочу швидко до Адашка. Той хай зробить Урлану укол якийсь нешкідливий, може глюкози трохи напустить, медик краще мене знає, що робити. А разом із уколом нехай непомітно візьме забір крові. Ніхто ж не розбере, які й для чого він робить маніпуляції. Хто здумає влізати в медицину? Отак у нас і буде матеріал для аналізу. Потім Адашко нехай сам і перевірить, чи є у крові щось стороннє.

– Підведеш мене під монастир цими своїми ідеями, ще й Адашка підставлю. Попадемо на самоправстві – голови нам повідривають! Скажуть: хто дозволив? Чого полізли? Сам знаєш: в армії ініціатива карається на кожному кроці, слухай начальника й не висовуйся – будеш спати спокійно. Тобі що – раз-два й дембель, а нам тут ще все життя служити.

– Розумію вас, але іншого виходу немає, ми вже це з вами обговорили. Взялись – давайте тягнути!

– Ну добре-добре! Була-не була, йду до Адашка.

– Хвилинку! Ще в мене виникнула одна мислячка. А що як забрати сорочку в Урлана? Може якось вдасться її перевірити разом із кітелем на наявність залишку спаленого пороху?

– На очах у прокурорів?..

– Ну й що, хай дивляться! Адашко ніби ненароком залле Урлану сорочку йодом чи зеленкою, а ви запропонуєте чисту – всього то справ. Нехай потім хтось доведе, що ми це спеціально зробили. Скажемо: так вже вийшло, так само склалося. Не будемо ж ми самі себе здавати? До речі: й про забір крові подібне можна буде заявити – взяли, щоб дізнатися від чого Урлану стало погано, щоб пересвідчитися чи якоїсь хвороби немає в нього. От і ніякої підстави для вас із Адашком не буде.

Згідно розпорядку дня, після занять із хімічного захисту, в першому взводі – спортивна підготовка. Потрібно пробігти п'ять кілометрів із повним навантаженням. У

легкій формі бігати можна тільки на змаганнях, а зараз на кожному солдатіві близько десяти кілограмів всякого начиння: автомат, запасні касети й підсумок для патронів, протигаз, лопата, штик-ніж на тісному ремені, а ще й чоботи, одяг – якби тільки було сили нести. Бігти потрібно не просто так, а за визначеним часом, по нормативу. Не пробіжиш вчасно – будеш тренуватися-повторювати у вільний час, якого й так, мов кіт наплакав. Замість того, щоб листа додому написати – будеш бігати до знемоги, поки не вкладешся в той клятий норматив. І не тільки тебе одного заставлять – цілий взвод буде разом корпіти.

Грінчук у службу втягнувся. Звик. Бігти йому важко, однак, із останніх сил не вибивається, може й допомогти комусь, хто задихається, хлюпає потом і готовий впасти, аби не бігти. Назар бере в таких автомат і звільняє від лишнього вантажу. Перший взвод приходить до фінішу вчасно, право на вільний час забезпечено.

Капітан Корінь таки домігся участі Адашка. Вийшло все так вдало, ніби все життя тільки таким і займалися – і сорочку замінили, і забір крові зробили. Начальник медичної служби відвіз пробірку з кров'ю Урлана до військового госпіталю. Там була добре обставлена лабораторія, яка легко могла провести потрібні аналізи. Туди ж і доставив Адашко сорочку й кітель Урлана. Пляшка спирту й коробка цукерок зробили своє діло – чекати результатів аналізів довго не прийшлося. В крові лейтенанта Урлана знайшли сторонню психотропну речовину, яка могла так отруїти Урлана на чергуванні, що він мав бути, наче сомнамбула, геть не усвідомлювати, що робить, та не керувати своїми діями, а при значній дозі – могла й зовсім життя позбавити. А от залишків згорання порошу на одязі не знайшлося, однак, у лабораторії заявили, що дослідження одягу не може братися до уваги, оскільки в них не має ні відповідного обладнання, ні відповідних спеціалістів.

Назара Грінчука викликав до себе командир роти:

– Треба з'їздити на квартиру до Урлана. Його жінка просила допомогти винести піаніно. Продати хоче – гроші потрібні. Може на адвоката, може ще на щось, незручно було питати. То її справа. Ми тут між собою, офіцерами, скинулись трохи, але, мабуть, цього недостатньо. Я домовився з прапорщиком Мариновичем, візьмемо двох солдат і ти з нами – думаю, подужаєм, винесем. Як вважаєш?

– Легко! Навіть не сумнівайтесь! Що воно так вже багато важить? А допомогти – без проблем! Хто ж відмовиться для взводного хоч чим-небудь.

– Тоді бери солдат – і до мене в машину! Зараз і поїдем, бо часу обмаль, а самих вас відправити не можу – ніхто не знає куди їхати.

Коли приїхали на місце, Корінь запропонував почекати в машині. Сам пішов у квартиру поговорити з Наталею Урлан і дізнатися, чи все готово для вантаження громіздкого музичного інструменту. Через хвилину гукнув із вікна, щоб ішли. Вже на сходах спохватились, що не знають номери квартири, добре, Маринович згадав: тридцять п'ята, на четвертому поверсі.

Як виносили піаніно, Корінь зачепився об одвірок, розірвав колошу штанів. Змушена була Наташа зашивати. Грінчук мав можливість добре її роздивитися, очі ж

опустила до шиття – дивись скільки влізе, не треба боятися наразитися на зауваження: чого витріщився. А глянути було на що. Правду ротний казав – гарна. Така гарна й миловидна – годинами б дивився. Не тільки Назар, а й інші помічники-вантажники стояли-милувалися. Грінчук встиг помітити їхні звабливі-захоплені погляди.

В знак подяки господиня запросила чаєм пригоститися, однак, капітан Корінь сказав, що часу немає:

– Спішу дуже, а хлопці мої зі мною мають їхати. Коли хочеш, Нато – дай їм пряників або цукерок на дорогу. В тебе вони завжди є, я ж знаю. Глянь-но там у серванті, в кругленькій вазочці!

Таке приятельське звертання ротного до жінки Урлана всіх трохи здивувало й десь трошечки неприємно вразило. Мовби він на щось спільне посягнув. Наче до цього гарна жінка була до всіх на однаковій відстані, а Корінь взяв і самовільно, нікого не питаючи, цю відстань переступив. Маринович навіть ехидно скривився:

– Дивись: про все Урлану розкажу!

Грінчук відчував потребу постійно з кимось обговорювати справу. Так карбувалися в пам'яті різні факти, а вимовлені слова, схоже, допомагали створювати необхідні логічні ланцюжки. Знову захтів зустрітися з Васею Борисенком. Тицьнувся по казармі, й ніде його не знайшов. Днювальний солдат підказав, що Борисенко пішов чистити свої чоботи. Для цього відведене спеціальне місце поблизу вбиральні. Тут була й курилка. Палити цигарки в армії заводять звичку багато солдатів. Навіть ті, що не палили раніше. Приклад старослуживих робить своє діло.

Назар застав у курилці добрий десяток солдат густо оповитих тютюновою завісою, немов хмарою – тільки постаті видно. Десь серед них некурець Вася мав чистити свої чоботи й гвалтувати себе їдким чужим димом. Розрізнити його в тій хмарі було неможливо. Прийшлося покликати.

Коли Борисенко вийшов до Грінчука й вони разом відійшли од курців, навздогін їм полетів гучний регіт, якому передувала фраза-насмішка сержанта Гавриліка:

– Що, чуваки, в Шерлока Холмса граєтесь? Хто там у вас Холмс, а хто Ватсон? І де ваша собака Баскервілів?

– Ти, Гаврилік, краще статуту читай, а не про собак всяких, – відпарирував Борисенко. – Тобі ще цілий рік треба про собак не думати, а лямку тягнути, щоб прапорщиком стати, як ти весь час спиш-мрієш. Дивись, завалиш службу – назад до свого трактора вернешся!

– Не дражни його, Вася! – мовив Назар. Хай собі... Краще послухай, що тепер виходить із нашим Урланом!

Грінчук розповів про останні новини з умовної справи про вбивство. Борисенко вислухав, задумався надовго й видав:

– Значить хтось підставив Урлана. Не сам же він себе втруїв. Значить хтось ще був тоді вночі у діжурці. І той хтось не з вулиці прийшов, звідти йому доступу немає. Виходить, хтось із наших, кого ми знаєм, хто поряд ходить? Так?

– Наче так. Я теж про таке вже подумав, хотів і твою думку почути. Ще... Ми ж про

третього якось забули. Третім був рядовий Малер, його до Урлана на чергування разом із Гусаковим помічниками призначили. Але Малер серед ночі пішов спати, якраз прийшов його час для сну, мав для цього визначені чотири години. А кажуть, що вже слідство встановило: вбивство відбулось під ранок. Я запитував у тодішнього постового-днювального, чи не виходив Малер серед ночі з казарми. Сказав, що ні. Й пройти тихенько-непомітно ніяк не міг. Виходить що?.. Виходить – був четвертий.

– Треба шукати, хто ворогував із Гусаковим.

– Гусаков продуктивним складом відав, може якось із цим пов'язано? А може просто комусь дорогу перейшов? Давай будемо розпитувати наших, хтось щось скаже. Неодмінно. Не буває так, що ніхто й нічого не чув чи не знав. Головне розпитувати.

Через якийсь час надійшла звістка від комбата. Військова прокуратура зважила на дослідження, зроблені в лабораторії військового госпіталю. Недаремно комбат задіяв свого знайомого, той таки добився результатів. Правда, слідчі зробили свої дослідження, так їм законодавство веліло, щоб суд їхні докази не відхилив, проте, висновок був той самий: Урлану хтось підмішав у їжу чи випивку психотропну речовину. І хоч комбату зробили зауваження в прокуратурі за самодіяльність, сказали більше не сунутися не в своє діло, однак, справа трохи з місця зрушилась. І то на бік лейтенанта Урлана. Проте, як потім виянилось, це зрушення бажаного не дало. Слідчий хоч і почав сумніватися, що взводний причетний до вбивства, однак, допускав, що Урлан міг сам якимсь чином прийняти психотропне, тому, що інших осіб, які могли це зробити не виявили.

А ще висміяли прокурори комбата за дії з пошуку слідів згорання порохових газів, добре осоромили, бо мовляв, його підопічні зовсім не те, й не так шукали, діяли непрофесійно. Тому й зустрів комбат Грінчука з Коренем так, що – ховайсь:

– Я за вас недоучок-пінкертонів знаєте, скільки вислухав... Як хлопчика мене вчили, носом тикали, насміхалися. Я за всі свої роки в армії такого не терпів. Та мені ще ніхто так... А все через вас. Слідопити...

Прийшлося потім Грінчуку та Кореню вибачення просити, хтілося чимдуж втікати з командирських очей, аби не бачити в них злість.

Проте найгірше командир частини повідомив, коли заспокоївся: на руці в Урлана таки знайшли кіптяву від вистрілу. Значить: все таки стріляв.

Йшли від комбата, наче повним мішком прибиті. Відчували, що потерпіли фіаско, позбавилися останніх надій виручити взводного. Зовсім забули, що все-таки щось вийшло, що з їхньої подачі виявили в Урлана спожитий психотропний препарат. Корінь розстався з Назаром у край похмурому настрої. Сказав: більше й на крок не підходити в справі Урлана.

Грінчук забився в куток казарми й не виходив із нього до вечірньої переклички. Не хтілося ні з ким бачитися та розмовляти. В голові неприємно крутилося: "Оце так сів, то сів у калюжу, оце так провів розслідування, допоміг Урлану! І нащо було братися? Чого сунувся?".

Наступного ранку – неділя. Спати передбачено на час довше. В цей день сильно не

ганяють, дають більше вільного часу, ніж у інші дні. Можна спокійно музику послухати чи книжку почитати. В казармі є телевізор, але він під замком. Відкривають щодня на пів години, аби тільки дивитися "Програму час" із одноманітними-нудними радянськими новинами про досягнення сталеварів і хліборобів, та куди й із яким закордонним візитом поїхав головний вождь-начальник радянської держави та владарюючої партії. Правда, ще по неділях, в одинадцять нуль-нуль, обов'язковий перегляд телепрограми: "Служу Радянському Союзу!". Рота сідає на стільцях рядами, голова за головою й цілу годину дивиться показуху, яка визиває сміх та сарказм - і солдат таких, як показують у тій програмі, не буває, і форми такої, і їжі такої, і казарми такої. Де ті кіношники таке знаходять? Хто їм придумує сценарій? Аж зло бере. Хоч би в армії такого не показували. Десь би школярам краще...

Коли ввечері роту посадили дивитися фільм, Грінчук сів поряд із Борисенком. Розповів йому про свою невдачу. Земляк поспівчував, але й докорити не забув:

- Говорив тобі, не лізти у це діло. Взводному вже не допоможеш, а тільки ще гірше можеш зробити.

- Але ж те, що підмішали, воно ж нікуди не ділося... Воно ж доказує: Урлан невинуватий. Ну не міг же, не міг же сам собі, бути ж такого не може. Це ж абсурд якийсь!

- Сказали ж тобі - постріл за ним, із його пістолета, з його руки... Що ще треба? Спинись, стримай коней! Погрався - і хватить!

Борисенко завівся, перейшов на голосну розмову, став мішати іншим солдатам фільм дивитися. Відразу ж і наразився на чийсь грубість:

- Ей там, в кутку, задовбали, слідопити! Сидіть мовчки, дайте кіно подивитися!

Василь і цього разу дав відсіч:

- Дивися, хто тобі мішає? П'ятий раз вже показують одне й те саме. Нащо слухати, й так всі вже напам'ять знають.

Фільм дійсно крутили чи не п'ятий раз. Щось там не залагодилось у кіномеханіків і в начальника клубу - ніяк не можуть чогось новенького завезти.

Наступного дня Борисенко прибів до Назара такий збуджений чимось, що аж тремтів. Не дав слова мовити, схватив Грінчука за руку й потягнув у тихе місце:

- Я знаю, хто вбив! Вирахував! Вночі, як блисне мені в голову, то ледь із ліжка не звалився. Все на ньому сходиться, геть усе!

- На кому? Що сходиться? Можеш вгомонитися й спокійно розповісти. Що ти трясешся, як в лихоманці?

- Гаврилік!.. Сто відсотків! Двісті відсотків! Тільки він - більше нікому!.. От подумай: тільки він міг бути четвертим у діжурці, мав можливість спокійно зайти, й ніхто йому не завадив би. По службі ж. Прийшов, побачив, що Урлан у вирубоні, Гусаков спить, а Малер пішов у казарму, взяв у взводного пістолет і застрелив Гусакова, потім вклав пістолет у руку Урлана й зробив другий постріл, щоб на взводному сліди залишились, і на нього подумали. Все - ловити тут нічого!

- А смисл? Нащо йому це? Для чого?

- Є смисл... Памятаєш: скільки раз Гаврилiк казав, що хоче залишитися служити далше, після закінчення строкової служби. Памятаєш: як він говорив не раз, що кращої посади ніж у Гусакова немає, мовляв не посада, а казка - завідувати продуктовим складом. І себе вдасться прокормити, й загнати-продати багато чого можна, щоб грошики водилися. Якщо він зараз подасть відповідний рапорт, то його переведуть на понадстрокову службу й можуть призначити начальником складу. Що для такого треба? Як гадаєш? Правильно!.. Позбавитися Гусакова. А тут така нагода - хтось напоїв-задурманив Урлана. А може, то він і сам це зробив. В цьому ще треба розібратись.

- Не віриться мені... Гаврилiк - безжальний вбивця? За якусь посаду на продуктовому складі? Ахінея...

- Вірю - не вірю... Нібито на вбивцях написано, хто вони такі. Щось заскочило чуваку в голову, ота його мрія звела з розуму. Хіба він перший такий? Ні-ні, все сходиться. Я вже не сумніваюся. Одне тільки: якщо він підсипав щось взводному, то де взяв? В аптеці купив? А може з дому передали? О! Ідея! Потрібно запитати, чи не отримував Гаврилiк посилку нещодавно, та що йому в ній прислали.

- А це, як ти визнаєш?

- Ха! Простіше простого! Хто в нас всі листи й всі посилки перевіряє? Замполіт! Жодної не пропустить, все прочитає, все своїми руками перебере - то ж відомо. Тепер нам треба, щоб ротний до замполіта підкотився та добре розізнав, як там діло було з посилкою для Гаврилiка. Отримував він її, чи ні. А якщо отримував, то що йому прислали.

Грінчука здивувало: Корінь відразу пристав на версію Борисенка. Ніби забув свою обіцянку більше справою Урлана не займатися. Чи так вже хотів визволити Урлана, чи не мав симпатій до Гаврилiка, але за підозру схватився, не вагаючись. Доводи Василя не викликали в нього сумніву. До замполіта пішов не гаючи й хвилини.

Замполіт Куліков теж легко піддався підозрі щодо Гаврилiка. Покопався в своїй пам'яті й згадав, що дійсно сержанту недавно приходила посилка, і в ній начебто були якісь пігулки.

Куліков перехватив ініціативу на себе. Розпитав днювального, який чергував у ніч вбивства: як себе вів сержант Гаврилiк, чи не робив він чогось підозрілого, чи не був часом надміру збудженим. Днювальний згадав, що під ранок сержант прибігав на короткий час із КПП, сказав, про щось надзвичайне й страшне, яке сталося вночі, але не вточнив яке саме. Забігши в казарму, Гаврилiк нібито довго мив руки, поклав щось до своєї тумбочки, затим побіг назад.

Корінь із Куліковим вирішили тихенько обшукати тумбочку й постіль сержанта Гаврилiка - інших місць для сховку чогось особистого в солдата немає. Зовсім неважко перевірити, чи не сховав він щось від пильного ока командирів-начальників. Коли рота пішла на чергові заняття, і в казармі майже нікого не залишилось - приступили до задуманого.

У футлярі електробритви знайшли сто двадцять рублів. Таких великих грошей

сержант Гаврилiк нiяк не мiг мати. З дому йому нiколи грошовi перекази не надходили. Хто-хто, а замполiт про це добре знав. У нього все записано: кому, що, де й коли. На те він i замполiт. Не мiг сержант таких грошей зiбрати й зi свого невеличкогo грошового забезпечення. Отримував менше десятки щомiсячно, а витрати мав постійнi. Тiльки на цигарки ледь не вся сума йшла – курець був заядлий. Значить грошi Гаврилiку звiдкись чудесно впали. Звiдки? Як таке може бути? Де це він такими грошима мiг обзавестися?

Кулiков припустив:

– А що, як він у Гусакова їх поцупив, або в Урлана. Спочатку одного дурманом обпоїв, другого вбив, а потiм вивернув їхнi кишени. Логiчно?.. Сходиться?..

Тут же сам i вiдповiв на питання:

– Сходиться-сходиться, прям копiєчка в копiєчку. Треба негайно брати Гаврилiка пiд арешт i розколювати по-гарячому, поки не оговтався. Самi й провернем, прокуратури чекати не будем.

Сержанта Гаврилiка вiдправили на гауптвахту. Для цього в армiї не потрiбно якихось вагомих причин. За таке командири нi перед ким не звiтують, нiхто їм у такому перешкодити не може. Прав тут у солдата нiякiсiньких.

На тiй гауптвахтi й почали допит. Взявся Кулiков. Дуже вже не терпiлося йому заробити славу проникливого дознавача, втерти носа вiйськовим прокурорам, показати, що й ми не ликом шитi. Та хоча б якось вiдмитися, змити пляму з вiйськової частини, що була нанесена вбивством. Як не як, мовляв, а все таки справжнього вбивцю вдалося знайти самим, без чужої допомiчi. Значить є в частинi достойнi кадри, є на кого покластися, недаремно ведеться полiтична робота пiд його керiвництвом.

Замполiт одразу вiршив приголомшити Гаврилiка.

– Ми все знаєм, вiдпиратися немає жодного сенсу! Це формальна розмова, яка нiчого не значить. Справжнi покази будеш давати в прокуратурi, а тут нам просто скажи, як насправдi дiло було. Може ми якихось дрiбниць ще не знаєм, не вловлюєм.

– Ви про яке таке дiло, щось я не второпаю?

– Не прикидайся дурником! Ти вбив Гусакова й пограбував його та Урлана. Ми знайшли в тебе вкраденi грошi. Думав, що заховав у футлярi бритви, так нiхто туди заглянути не додумається? Номер не пройшов! Зiзнавайся – менше отримаєш, а то ще й вищу мiру собi заробиш!

– Ви... ви... ви... що-що... товариш капiтан? – вичавив iз себе Гаврилiк.

– Не придуруйся! Не вийде! Все проти тебе. Думаєш, не пам'ятаю, що ти пiгулки отримав недавно в посилцi. Менi тодi ще й хотiлося спитати: для чого? Але завертiвся, за роботою з голови вилетiло. Пiдсипав ти в горiлку Урлану цi пiгулки, бiльше нiкому, тiльки ти мiг. Пiдсипав, а потiм убив прапорщика Гусакова – жодних сумнiвiв.

Оскiльки Гаврилiк мовчав, Кулiков перейшов до бiльш вiрного, до того, що, на його думку, явно говорило про грабунок:

– А грошi?.. Може скажеш, де ти їх взяв? Що на дорозi знайшов, чи з неба впали? Мовчиш? Зацiпило? Не вдавай iз себе переляканого, наче мову тобi вiдняло. Не спасе тебе таке.

Сержант Гаврилів, після довгого тиску замполіта, після безлічі неприємних, неочікуваних питань, що сипалися йому на голову, мов град, мов кулі з кулемета, напевно, справді перелякався, бо більше нічого говорити не зміг. Чи не захотів – як тут дізнаєшся, коли мовчить. Після звинувачення у вбивстві, немов параліч його схватив, ошелешено дивився на Кулікова й мечав, а не говорив. В очах Гавриліка був такий страх, ніби його вже вели на ешафот. Прийшлося замполіту зупинити допит, побачив, що нічого не доб'ється й згадав, що в прокуратурі за самоуправство можуть по голівці не погладити. Як би не вилізла йому така ініціатива боком.

Куліков доповів комбату про проведене дізнання й переконав його невідкладно телефонувати в прокуратуру:

– Скажіть нехай Урлана відпускають, бо ми справжнього вбивцю знайшли! І підкресліть, що самі змогли, без їхньої допомоги, а вони безвинного тримають! А ще скажіть, що наші хлопці відшукали пояснення, чого в Урлана сліди кіптяви від вистрілу на руках. Виявляється, лейтенант ввечері, перед тим злочасним чергуванням, у тирі був. Стріляв із пістолета, до здавання нормативів готувався. Свідків цьому – ціла куча. Можемо стріляти до слідчого. Не знаю, чого сам Урлан такого не сказав – мабуть, дійсно таки памороки йому забило й нічого не пам'ятає.

Зібрані докази в прокуратурі взяли до уваги. Урлан і Гаврилів помінялися місцями, прокурорські відвезли й привезли їх одною машиною. Лейтенанта у військову частину, а сержанта до себе. Урлану в частині зраділи, радо вітали. За кілька хвилин кожен військовий у батальйоні передавав новину: "Урлана звільнили!".

Взводний дякував, тиснув руки всім за допомогу. З тими, хто ближче обіймався так, що аж шви на одязі тріщали. І Грінчуку подякував, і Борисенку.

Командир роти з якоюсь потаємною заздрістю сказав Назару:

– Вернувся Урлан в обійми своєї жінки-красуні. Тепер, напевно, медовий місяць у них буде. Знов наготовить йому таких страв, що навіть дивитися – язик западе. Урлан буде на роботу знову "тормозки" носити – дражнити смачненьками. От везе чоловіку: і хазяйка, і красуня. І все одному, егоїзм якийсь, виходить, чи як то його правильно треба сказати, навіть нечесно трохи. Згодись?..

– Нема слів... Я й сам ледь не втюрився. І всього то: за п'ять хвилин погляду. Розумію вас, товариш капітан. Розумію й співчую, мабуть, ваша жінка до Урланової не дотягує? Вгадав?

– Про мою не будемо! Не твоє діло!

– Все-все, забули. Вибачте!

Назар знову пішов шукати компанії Васі Борисенка. Відразу ж, побачивши його, кинув:

– Ну що довольний?.. По-твоєму вийшло. Забрали Гавриліка – тепер йому амба, вліплять на повну катушку. Сержанта не пожаліють – на прапора руку підняв! Військова машина такого не простить, переїде Гавриліка – мокрого місця не оставить. Але я не вірю, що він убив. Не вірю, не вірю, й ще раз – не вір-р-ю! Простий сільський хлопець – і такий, бачите, бандит-головоріз, людей стріляє наліво й направо. І не

сходиться, багато чого не сходиться...

- Що тобі не сходиться? Що ти знову починаєш? Урлан на волі, як ми хотіли, на Гавриліка все вказує... Що ще треба? Чого тобі не йметься?

- Бо не йметься і все... Повинно, аби не випирало з усіх боків, аби ніяких сумнівів не було. А в нас як?.. В нас зовсім не так. От звідки, наприклад, взялася та клята пляшка з горілкою? Де міг її взяти Гаврилік?

- Та хоч би й де... В увольненії купив, або може стирив у когось із прапорщиків... Ті ж, сам знаєш, часом люблять хильнути в своїх закапелках, мають свої приміщення, де працюють, тримають там особисті речі. Що там горілки не буває? Та запросто!

- Допустим-допустим... Але як він ту горілку влив силоміць у горло Урлану? Як?

- Не знаю та знати не хочу! Хай слідчі собі цим голову ламають, їм за це гроші платять! А я так скажу: доказів по саму шию, більше ніж треба. Ну не сходиться щось із тою горілкою... і що?.. на все інше забити?.. Може Гаврилік не в горілку підсипав, може в їжу, чи ...

Розмову перебило горлання чергового по роті:

- Рот-а-а! До виходу в баню шикуйсь!

Баня – велике задоволення для солдата. Ціла година блаженства. Шум, крик, хлюпання, тепла вода з металевих, трохи ржавих тазів на стрижені голови, та зовсім мало криків командирів, які теж заняті миттям. Після бані: легкість у тілі, розм'якшені мозолі на ногах, злегка затверділі від сушіння свіжі онучі, нова чиста білизна. Зношена горою звалюється в кутку бані. Чергові будуть великими оберемками носити її в пральню. Однак часто баня буває в похідних умовах – у великому брезентовому наметі. Там не помиєшся, добре, як тіло зможеш намочити. Хтось придумав такий короткочасовий норматив для тої польової бані, що тільки зайти та вийти.

Вернувшись із бані, Грінчук подумки вернувся й до перерваної розмови з Борисенком. Щось йому наче мелькнуло-стрельнуло в мозок під час тої розмови. Довго ніяк не міг згадати, що саме. А воно не давало ніяк спокою, крутилось, мов грампластинка, не хтіло включати потрібну мелодію. "Що ж Вася такого сказав? Що ж таке в його розмові проскочило? Стоп!.. Їжа! Правильно! Їжа! Негайно Малера треба шукати! У нього має бути відповідь".

Старшина повідомив, що рядовий Малер у роті відсутній, в наряд по кухні направлений, картоплю чистити. Щоб туди проскочити, потрібно відпроситися, а тут політзаняття. Замполіт веде, нізащо не відпустить. Ніхто не має права такі важливі заняття пропускати. Без них можна залишитися політично непідкованим, вважай – знахідка для ворога.

Назар до Борисенка:

- Васька, прикрий мене! Скажи Кулікову, що я в санчасть побіг, занедужав! Або сам щось придумай!

- Добре, але попадешся, що дуриш, замполіт тебе за милу душу на гауптвахту запроторить.

На кухні Малера не було. Порізав ножом пальця й старший наряду відправив його в

ту ж санчасть. Що робити?.. Назар на мить задумався, а потім схватив ніж і черкнув теж собі по пальцю. Тепер можна сміливо до фельдшера, й замполіт не зможе придертися.

Нарешті й Малера зловив.

- Цілу годину за тобою ганяюсь. Справа до тебе є. Ану скажи мені - у ніч твого чергування, коли Гусакова вбили, в Урлана часом не було "тормозка" з дому, не вечеряв він із вами в діжурці? Добре подумай!

- Чого думати - вечеряв, як зараз пам'ятаю. І мене з Гусаковим пригощав. Це ж Урлан - він ніколи не жметься.

- А чим-чим вгощав? Що ви таке їли?

- Бутербродами з ковбасою. Чесно поділився - всім по два вийшло.

- І що, отак взяв не розбираючи зі свого "тормозка" й вам видав? І ви їли? І вам нічо? Добре почувалися?

- Нормально. Смачно. Я б такі кожен день їв.

- Хм-м... Не виходить... Дай подумати... О! Може запивали чимось?

- Та ні. Такого не пам'ятаю. Хоча... наче Урлан компот пив. Точно - пив.

- З якої посудини?

- Посудини... З якої ж він посудини?.. А, згадав - півлітрова банка була. З кришкою пластиковою. І компот ще такий - рожевий, із вишень, напевно. Мені хотілося його спробувати, та коли прапор відмовився, то й я за ним, із скромності. А ще посудини не було іншої, аби розлити, якось із одної банки не хотілося.

- Пісня! Чувак, ти просто палка-виручалка! Навіть не здогадуєшся, що зараз сказав, може невинну людину спас. Все, бувай! Я побіг, потім розповім, якщо на правильний шлях вийшов.

Назар Грінчук відчув, що женеться, немов гонча собака по сліду. Запалився азартом пошуку. Підскочив гарячково до ротного:

- Товариш капітан, нічого не питаєте, останній раз прошу, повірте на слово, що так треба! Дуже вас прошу! Можна я візьму солдат із свого відділення - сміттєві баки перетрясти? Там мають бути важливі докази по вбивству. Нічого пояснити поки що не можу, дайте перевірити, а там викладу все, як на тарілочці!

- Ладно! Бери! Надіюсь не втягнеш мене в нову халепу?

В смітті прийшлося добре покопатися. Однак більше скляних банок туди, здається, ніхто не викидав. Одна така була. Правда, цілу гору відходів потрібно було перекинути, проте, банка знайшлася. Й ще повезло - пластикова кришка ввібрала в себе чіткий сторонній запах, явно не компотом від неї пахло. Залишилось тільки дати понюхати кришку спочатку капітану Кореню, згодом і комбату та переконати їх обох, що саме в цій банці була психотропна речовина для Урлана. Звідки взялась ця банка, Назар утаїв. Підозра падала б на Наталю Урлан, а їй нашкодити поки що не хотілося.

Банку передали на дослідження у військовий госпіталь. Вирішили прокуратуру не повідомляти, аби знову не нарватися на зауваження, насмішки й прочухани. Прикинули, що спершу самі повинні пересвідчитися, чи справді в скляній банці була

отрута. Знову задіяли капітана Адашка й могорич для прискорення. Через якийсь час прийшло підтвердження: саме в цій банці була отрута, яку знайшли в свій час у крові Урлана.

- Кажі звідки банка взялася, хто її підсунув Урлану?.. Гаврилік?.. Як він це зробив? - допитувалися ротний із комбатом у Грінчука.

- Не скажу, вибачайте!.. Що хочете, те й робіть зі мною, казати зараз нічого не буду. Поки що... Не хочу знову осоромитись, давати привід для глузування. Якщо потерпите трошки - вважаю все проясниться. Та прошу вашої допомоги. План я уже склав, але сам не справлюсь.

Комбат неочікувано згодився:

- Давай подивимось, що в тебе вийде! Вже й самим цікаво стало. Але як завалиш науку - нас не приплітай! Оці наші розмови - ніби їх не було. Зрозумів?

- Так точно!

З приходом у казарму Грінчук став інструктувати Кореня, як мали з ним діяти:

- Я тут маю на підозрі декого. Не знаю чи вдасться, але за спробу ж не б'ють. Діяти будемо таким чином: коли підозрюваний зайде до вбиральні, нам треба зайти слідом, і вдавати, що ми там одні й ведемо секретну розмову.

- Добре!

Назар довго вичікував того, кого запідозрив. Не одну годину простовбичив біля вбиральні. Однак знав, що рано чи пізно, а до вбиральні -кожен має зайти.

Нарешті дождався. Той на кого чекав, зайшов до туалету. Згідно попередньої домовленості Борисенко став на виході з вбиральні, аби нікого туди не пускати крім Кореня й Грінчука.

Назар почав із порога приглушеним голосом, але так, що було чути в одній із запертих кабінок:

- Що тут?.. Нікого?.. Здається, ми самі... Не хотілося, щоб хтось нас підслухав. Маю щось вам секретне сказати. Слідчий мене сьогодні визивав. У нього новий підозрюваний - один наш прапорщик. Всі докази має слідство, вже вийшли на справжнього вбивцю та його коханку. Завтра проведуть арешт.

- Не заздрю тому прапору, довічне отримає, а може "вишку" дадуть. Я б утікав куди бачив. Так хоч якісь шанси будуть вижити, - відповів ротний. Відповів, як просив його Грінчук.

- Ну то пішли звідси, а то ще хтось зайде й підслухає! Нас ждуть приголомшливі події!

На завтра у військовій частині нове ЧеПе. Прапорщик Маринович покинув вночі чергування й подався зі зброєю в невідомому напрямку.

Прийшла пора Назару Грінчуку викласти все комбату й командирі роти:

- Як бачите, можна вже не сумніватися. Вбивця - прапорщик Маринович. Втік, і тим себе видав. Саме він застрелив Гусакова та скоріш за все, він, разом із своєю спільницею-коханкою Наталею Урлан отруїли командира першого взводу.

- Звідки така впевненість? Які маєш докази? Давай у подробицях!

- Я з першого дня не вірив у те, що Урлан може випивати на чергуванні, що його може звалити з ніг пляшка горілки. Коли арештували Гавриліка, я не міг собі уявити, як він вговорив Урлана пити горілку, чи як він силою домогся цього. Дізнавшись про обставини тої зловісної події, я припустив, що вбивця мав бути лівшею. Знайшовши скляну банку з залишками отрути й довідавшись від Малера, що в тій банці був компот, який приніс взводний із дому, я дійшов висновку, що в справі може бути замішана дружина Урлана. Сама вона, як відомо, в діжурці бути не могла, значить мала спільника. Хто міг таким бути? Найбільш підходить коханець. Як йому не бути в такої красивої жінки? Спочатку під мою підозру потрапили ви - товариш капітан (до Кореня?). Вибачайте! Але ви так впевнено вели себе в квартирі Урлана й так дружньо-близько спілкувались із його дружиною, що кожен запідозрив би вас на моєму місці.

- І що ж тобі помішало? - спитав Корінь.

Ви - не лівша. Для мене такого було достатньо. Чомусь тоді я зациквився на цьому. Вбив собі в голову, що має бути лівша, й виходить марно. Все-таки з ліворуким маєм діло. З усього офіцерсько-прапорщицького складу нашої частини лівшею є тільки Маринович. Проте жодної зачіпки до нього не було. Нічого не змогли б ми йому заявити, якби я не згадав, знову таки, ту поїздку в квартиру Урланів. Тоді, перед виїздом, Маринович сказав, що ніколи не бував вдома у взводного, а коли ми з солдатами не знали, куди йти, він несподівано вказав номер квартири. Значить, до цього чомусь обманював мене, значить, старався, щоб ця інформація не стало відомою. Я зважив, що то неспроста. За цих малих підстав, за відсутності переконливих доказів, я вирішив спровокувати Мариновича, й капітан Корінь поміг мені в цьому. Ми налякали прапорщика арештом, і тим, що прокуратура вже точно знає вбивцю - й він зрефрив. Його сьогоднішня втеча говорить сама за себе. Оскільки він втік із зброєю, то мені здається, що сумнівів у його винуватості бути не може. З'явилося й ще дещо. Коли в роті стало відомо про втечу Мариновича, до мене підійшов рядовий Аксютин, вирішив на всяк випадок поділитися зі мною інформацією. Він випадково підслухав сварку Гусакова з Мариновичем. Гусаков якось дізнався про зв'язок Мариновича з Наталією Урлан і погрожував про все розповісти кому слід, вимагав заплатити за мовчання - шантажував. У відповідь почув від Мариновича: "спробуй в'якнуть кому-небудь, прикончу!..".

- А при чому тоді та пляшка з горілкою? І як Маринович потрапив у діжурку?

- Цього точно не знаю. Можу тільки припустити, що горілку вбивця залив Урлану вже трохи відключеному під дією отрути, коли той нічого не розумів, або не мав сили чинити опору, а сам прапорщик міг ховатися на території військової частини, не піти додому після служби. Банку з під отрути викинув не в смітник біля діжурки, а відніс на загальний смітник, кинув її не зверху, а прикопав добряче. Могло бути й таке, що Маринович спочатку хотів тільки отруїти Урлана й Гусакова, а потім зайшовши в діжурку, й побачивши Гусакова просто сплячого, а Урлана причмареного, змінив свої плани. Важко повністю відтворити обставини цієї справи, але мені здається, що це тепер неважливо. Зараз потрібно знайти Мариновича, а там, я думаю, все стане ясним.

На пошуки прапорщика Мариновича комбат відрядив чотири озброєних наряди, в кожному офіцер і два солдати. Пошук зниклих військових, що мали при собі зброю, завжди був у компетенції командування військової частини. Міліцію до такого часто не залучали.

Втікача знайшли на третій день пошуку. Ховався в дальній рідички, в глухому селі. При спробі затримання прапорщик покінчив із собою.

Сержанта Гавриліка відпустили з-під арешту за відсутності вагомих доказів. Гроші він дійсно витягнув із кишені Гусакова, той міг отримати їх від Мариновича за мовчання. Спас Гавриліка лист, який він направив на домашню адресу Гусакова, в якому повідомляв, що забрав гроші з кишені прапорщика, аби вони не пропали, та їх не вилучило слідство. Про вигоду сім'ї загиблого, виходить, потурбувався.

Щоб не виносити лишній раз сміття з хати, а точніше з військової частини, комбат наказав нікому не розповідати про розслідування проведене сержантом Грінчуком. Прокуратура так і не знайшла винного у вбивстві. Красуню – Наташу Урлан вирішили пощадити. Її не допитували, не звинувачували. Мабуть, не тільки Корінь із Мариновичем на неї запали, а й сам комбат, який твердо обґрунтував своє рішення:

– А хто сказав, що отруту готувала Наташа? Де цьому докази? Може банку з компотом підніс Урлану сам Маринович?

Проти такого ніхто сперечатися не став.

За проявлену пильність, солдатську кмітливість сержанту Грінчуку було оголошено подяку перед строєм батальйону. Батькам сержанта направили похвального листа за те, що правильно виховали сина-солдата для радянської армії.